

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПРОЯВУ ФІНАНСОВОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО В ЕКОНОМІЦІ

Виникнення недержавного пенсійного забезпечення (далі НПЗ) в Україні є новим явищем, яке неоднозначно сприймається як представниками економічної науки, так і населенням у цілому. НПЗ виникло у результаті необхідності вирішення двох основних проблем. Перша – це нездатність нинішньої, успадкованої від командно-адміністративної економіки, пенсійної системи України захистити людей похилого віку від бідності; вона не може забезпечити відповідні розміри пенсій для більшості громадян, що негативно впливає на формування сильної соціальної держави. Друга – потреба в мобілізації вільних фінансових коштів громадян, які, з одного боку, є джерелом формування організацій недержавного пенсійного забезпечення, а з іншого – інструментом активізації інвестиційної діяльності в економіці України. Звичайно, такий погляд є значною мірою теоретичним конструюванням, у реальній практиці України формування недержавних пенсійних фондів проходить ще "мляво" і суперечливо.

Зазначимо, що правову основу діяльності НПЗ в Україні складає Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення", який був прийнятий Верховною Радою України у 2003 р. і набрав чинності 01.01.2004 р. Він базується на світовому досвіді організації та контролю за системою накопичувального пенсійного забезпечення. Закон визначає правові, економічні та організаційні засади НПЗ в Україні та регулює правовідносини, пов'язані із цим видом діяльності, регламентує створення та діяльність недержавних пенсійних фондів як інститутів добровільного пенсійного забезпечення і закладає основи принципово нового рівня пенсійної системи України – системи накопичувального забезпечення.

Система НПЗ становить третій рівень пенсійної системи України. Ця система передбачає накопичення коштів на додаткову пенсію за вибором громадян-учасників системи НПЗ та їх роботодавців у таких суб'єктах:

1) недержавних пенсійних фондах (далі НПФ) – шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами фондів та вкладниками;

2) страхових організаціях – шляхом укладання договорів страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;

3) банках – шляхом укладання договорів про відкриття депозитних рахунків.

Регулювання фінансово-економічної діяльності НПФ з боку держави покладено на Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг (далі Держфінпослуг). На початок січня 2005 р. Держфінпослуг було зареєстровано 21 НПФ, у т. ч. 16 відкритих, 4 корпоративних та 1 професійний. Видано вісім ліцензій на ведення діяльності з адміністрування пенсійних фондів. Державною комісією із цінних паперів та фондового ринку видано 47 ліцензій на провадження діяльності з управління активами пенсійних фондів [1]. Впровадження та розвиток діяльності НПФ на сьогодні є одним із пріоритетних напрямів роботи Держфінпослуг. На Держфінпослуг покладено завдання з розробки нормативно-правової бази, яка б дозволяла належно функціонувати та розвиватися недержавним пенсійним фондам, а також суб'єктам системи недержавного пенсійного забезпечення, що здійснюють їх обслуговування.

Система НПЗ складає третій рівень системи пенсійного забезпечення в Україні, базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами недержавних пенсійних виплат. Ці виплати є додатковими до пенсій системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Вони виплачуються на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення. Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Слід зазначити, що загальна кількість громадян, які беруть участь у недержавному пенсійному забезпеченні, становить близько 31 тис. осіб. Найбільшими недержавними пенсійними фондами за кількістю громадян, залучених до участі у фонді, є "Народний пенсійний фонд "Україна" (14 тис. осіб), "Кримспоживспілка" (3,2 тис. осіб), Перший український недержавний фонд (3,1 тис. осіб), "Укоопспілка" (1,4 тис. осіб).

З точки зору обсягів залучених коштів, то майже 90% активів акумульовані чотирма найбільшими пенсійними фондами: "Народним пенсійним фондом "Україна" – 7,0 млн. грн., "Укооп-спількою" – 3,6 млн. грн.; "Кримспоживспількою", – 1,6 млн. грн.; фондом "Добробут" – 1,2 млн. грн.

У середньому на одного учасника пенсійного фонду припадає 1132 грн. активів пенсійного фонду. Щомісячний розмір пенсійних виплат учасників пенсійних фондів у середньому становить 40-50 грн. на місяць. Найбільша кількість діючих недержавних пенсійних фондів розташована у м. Києві – 7 [2].

Таким чином, порівняно з іншими країнами, розвиток недержавного пенсійного забезпечення в Україні займає ще досить незначну частку у системі пенсійного забезпечення населення, але це перший і дуже важливий крок на шляху до створення надійної та добровільної системи страхування. НПЗ порівняно із солідарною системою, що фінансується з поточних надходжень, характеризується наступними перевагами: незалежністю від демографічного чинника; добровільним характером та ширшою свободою діяльності стосовно держави. НПЗ виступає інструментом зростання заощаджень та економічного розвитку; забезпечує тісний взаємозв'язок між внесками учасників та розмірами пенсії.

Література

1. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку // <http://ssmsc.gov.ua>
2. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг // <http://www.dfp.gov.ua>